

DOSSIER
materials generats per la
JORNADA D'AUTOFORMACIÓ
SOBRE L'AVORTAMENT

índex

introducció

índex detallat

11 a 12.30 h *Avortament i patriarcat*. Assemblea de Dones Autònomes per la Despenalització de l'Avortament . **Presentació**

12.45 a 14.15 h *Bioètica, avortament i dret a decidir*. Conceptes i conflictes bioètics des del feminisme. Amb Glòria Marín, de l'Assemblea de Dones d'Elx. **Presentació**

14.30 a 16 h Dinar i cafè

16 a 17.30 h *Aspectes jurídics de tot plegat*. Amb Marisa Fernández, de Dones Juristes . **Presentació**.

elements dels debats

introducció

Unes 45 dones de diferents col·lectius ens vam trobar, el dissabte 27 de setembre, a l'Espai Obert, per a debatre sobre tres aspectes d'una mateixa qüestió: el dret al propi cos.

Vam gaudir de la trobada i dels debats.

Segurament, és important que continuem trobant espais on posar en comú aquelles qüestions que ens preocupen, de forma distesa, amb les diferències que ens fan trobar-nos.

Tot seguit, podreu llegir les tres presentacions que ens van ajudar a centrar els debats, i un resum de les discussions generades.

Esperem que, vosaltres també, els pugueu gaudir, i que els pugueu utilitzar i difondre.

Índex detallat

Introducció.....	2
Avortament i patriarcat.....	4
Objectius.....	4
El patriarcat com a sistema.....	4
La situació de l'avortament a l'estat espanyol.....	6
Conclusions i REIVINDICACIONS.....	9
Aspectes de biologia i bioètica en el debat de l'avortament.....	10
Introducció	10
Part I: L'avortament no és un infanticidi.....	11
Part II. Qüestions.	15
Per acabar.....	16
Apunts jurídics sobre l'avortament.....	17
1. Dret Internacional.....	17
2. Situació a Europa.....	17
3. Situació a l'Estat espanyol	18
4. Diferències entre llei penal i llei civil.....	18
Reflexions jurídiques sobre l'avortament.....	20
I.- Ciutadania sexual.....	20
II.- Breus apunts de dret històric.....	20
III.- La reproducció, assumpte públic o privat.....	21
IV.- Dret a la vida i estatus jurídic del fetus.....	22
V.- Propostes.....	24
Preguntes dels debats.....	24

Avortament i patriarcat

Assemblea de Dones Autònomes per la Despenalització de l'Avortament

Objectius

L'objectiu d'aquest document és plantejar que en el debat que s'està duent a terme en els últims mesos sobre la necessitat o no de modificar l'article del Codi Penal que regula l'avortament, s'esgrimeixen sempre arguments basats en la perspectiva científico-mèdica, moral (cristiana) o jurídica, deixant de banda aquells que es realitzen des d'una perspectiva político-social, bàsicament aquells emmarcats en el paradigma del patriarcat com a sistema que estructura la societat.

Considerem que plantejar el debat partint de la narrativa del patriarcat, com a sistema de dominació i ordre social, ens permet obtenir afirmacions legitimades a través de conceptes com autonomia o llibertat que ofereixen, al nostre parer, molta més solidesa que afirmacions basades en la moral, l'ètica, la ciència o fins i tot el concepte de dret.

Plantegem, doncs, un enfocament del debat sobre l'avortament a través de 3 arguments bàsics:

- Les restriccions a l'avortament no són sinó representacions del patriarcat. L'avortament és un tabú en el sistema patriarcal i representa un dels actes més exemplars d'autonomia sobre el propi cos i sobre el projecte de vida.
- Restringint l'avortament es vulnera la llibertat de cadascuna de decidir sobre el nostre propi cos: que una no vulgui avortar no vol dir que totes hàgim de veure la nostra llibertat restringida.
- La possibilitat d'exercir l'autonomia en la dona és impossible si existeixen un seguit de tuteles. En el cas de l'avortament la dona està sotmesa a unes lleis, a una bioètica, a un sistema de valors androcèntrics i a una estructura familiar, entre d'altres. Així doncs la capacitat de decisió de la dona es veu limitada per un seguit de factors externs a ella.

El patriarcat com a sistema

Existeixen diferents definicions de patriarcat, algunes més amples i algunes concretes, fins i tot hi ha qui diu que no ha existit mai o que ja s'ha superat. Nosaltres pensem que el patriarcat existeix entès com a sistema de dominació. No volem començar una dissertació sobre quan ni perquè s'originà, ja hi ha qui fa anys que ho intenta esbrinar. El que ens interessa és definir el patriarcat des d'una perspectiva àmplia i sistèmica i mostrar-ne com afecta a la pràctica de l'avortament en la nostra societat.

Definim doncs el patriarcat com un sistema de relacions basades en la dominació. No només entenem el patriarcat com la dominació de l'home sobre la dona, sinó també com la dominació de l'home sobre els fills, sobre altres homes o sobre la terra. El patriarcat és doncs un sistema d'organització social basat en la coerció d'una part de la població sobre tota la resta, un sistema de símbols, institucions i relacions que es retroalimenta, es transforma i controla el curs del temps.

Basant-nos en les aportacions teòriques de Victòria Sau,^[1] l'estructura del patriarcat es defineix mitjançant 3 grans opressions i una il·lusió.

La *primera opressió* és aquella exercida sobre les dones i que Sau anomena *Matricidi*.

La *segona*, és aquella exercida sobre els fills, que Sau anomena *Filicidi*

La *tercera i última opressió* és aquella que s'esdevé entre els barons per a encapçalar el poder i que Sau anomena *Fratricidi*.

Sau ens presenta també una quarta pota del patriarcat, que anomenarà *Parricidi*, que no és res més que la renovació puntual de barons dominants (Pares), que creen la falsa il·lusió que el patriarcat ha caigut, que és vulnerable. Res més lluny que això, Sau considera que el Parricidi és un dels grans elements de manteniment del sistema patriarcal.

Centrant-nos en els mecanismes que permeten l'opressió del patriarcat a la dona, entenem que es poden dividir en:

-Elements de dominació simbòlica:

Ens trobem en una societat dominada per una moral judeocristiana que utilitza la repressió sexual de la dona com a mecanisme clau per a la seva subjugació, imposant-li una sexualitat únicament destinada a una funció reproductiva, que condueix a les dones a la maternitat com a culminació de la seva feminitat. De la mateixa manera es produeix la normativització de l'heterosexualitat com a garantia de manteniment de la finalitat maternal i com a control de la sexualitat femenina.

-Elements de dominació econòmica:

El sistema econòmic patriarcal divideix el treball en treball productiu i treball reproductiu atribuint cada àmbit a un sexe: a l'home se'l destina al treball productiu i a la dona al treball reproductiu. A més a més, aquests dos àmbits es jerarquitzen i un es valora mentre l'altre s'invisibilitza. L'expressió d'aquesta invisibilització és la no-remuneració (treball fora del mercat) o precarització del treball reproductiu, atribuït a l'univers femení. La simbiosis entre capitalisme y patriarcat perpetua, doncs, un accés desigual als mitjans de producció i als recursos que genera, a la dona, dependència econòmica i vulnera la seva potencial autonomia.

-Elements de dominació política:

El patriarcat crea una divisió entre àmbit públic i àmbit privat, on l'àmbit públic

és l'espai de presa de decisions que afecten a la societat, l'àmbit de l'acció, i és l'àmbit socialment valorat que a la vegada s'atribueix a l'univers masculí. L'àmbit privat, que s'atribueix en canvi a l'univers femení, es concep com l'espai propi de les activitats reproductives i com un espai invisible i passiu. La divisió de la realitat en aquestes dues dimensions genera clarament una jerarquització del poder i de les capacitats d'actuar i negociar, esdevenint l'espai públic l'àmbit de legitimitat del patriarcat. L'avortament, per exemple, es tracta com un tema de l'àmbit públic quan en realitat afecta exclusivament a la dona.

-Elements de dominació social:

El patriarcat atorga a cada sexe uns rols, que és el que anomenem rols de gènere, que creen uns estereotips al voltant de la dona i l'home i que permeten a cadascun dels individus l'acceptació dels elements que hem dit anteriorment mitjançant la creació d'identitats pròpies per a cada sexe. Per a legitimar els elements de dominació anteriors els rols de cadascun dels gèneres tenen una valoració desigual per part de la societat, assumint la dona una sèrie d'estereotips desvalorats socialment. Aquest fet és determinant en la percepció de dependència emocional que té la dona enfront la independència masculina, que segons Sau és el gran tret viril per antonomàsia[2].

-Institucions patriarcales: Totes aquestes dominacions és mantenen a través d'institucions com la Família, l'Església, el Matrimoni, l'Amor romàntic o la Llei, que s'encarreguen de mantenir l'ordre i els valors patriarcales.

Aquesta classificació de les formes de dominació no implica que no estiguin totes interrelacionades, ans el contrari, es retroalimenten entre sí, creant el total del sistema de dominació patriarcal.

La situació de l'avortament a l'estat espanyol

La descripció de la situació de l'avortament a l'Estat espanyol la plantejarem a través de les restriccions a les que aquest acte mèdic està sotmès, entenent cada restricció com un obstacle a la plena autonomia de la dona. Algunes restriccions son tuteles, és a dir, situacions on l'opinió de la dona va al darrera de l'opinió d'un "expert". Altres son restriccions estructurals o fins i tot simbòliques.

-Restriccions legals:

LLEI ORGÀNICA 9/1985, DEL 5 DE JULIOL, DE REFORMA DE L'ARTICLE 417 BIS DEL CODI PENAL: AVORTAMENT.

La legislació espanyola permet la possibilitat d'interrompre l'embaràs en tres supòsits, és a dir, no serà punible quan es concorri en alguna de les següents circumstàncies:

- Que sigui necessari per evitar un greu perill per la vida o la salut física o psíquica de l'embarassada i així consti en un dictamen emès amb anterioritat a la intervenció per un metge de l'especialitat corresponent, diferent d'aquell que practiqui l'avortament. En cas d'urgència per risc vital per la gestant es podrà prescindir del dictamen i del consentiment exprés.
- Que l'embaràs sigui conseqüència d'un fet constitutiu de delictes de violació de l'art. 429, sempre que l'avortament es practiqui dins de les 12 primeres setmanes de gestació i que hagués estat denunciat.
- Que es presumeixi que el fetus pot néixer amb greus tares físiques o psíquiques sempre que l'avortament es practiqui dins de les 22 primeres setmanes de gestació i que el dictamen, expressat amb anterioritat a la pràctica de l'avortament, sigui emès per dos especialistes d'un centre sanitari, públic o privat, acreditat a l'efecte, i diferents d'aquell per qui o sota la direcció de qui es practiqui l'avortament.

El fet que l'avortament estigui recollit en el Codi Penal implica que l'exercici d'autonomia de la dona queda impossibilitat, coartant així el dret a decidir sobre el propi cos. A més a més, el fet que sigui una matèria legislada en l'àmbit penal ajuda a construir el tabú sobre el patriarcat i a "demonitzar-lo". Per una altra banda, la llei mostrada obliga a la dona a donar sempre una argumentació (m'han violat, el fetus té una malformació, estic malament psicològicament...) impossibilitant la capacitat d'avortar per decisió pròpia. La llei espanyola exerceix doncs una doble tutela en tant que llei però també perquè imposa l'opinió de la medicina, del dret o de la psicologia per sobre de la decisió de la pròpia dona.

-Restriccions degudes al funcionament de la Sanitat

a) La invisibilització:

Existeix una clara invisibilització de l'avortament com a pràctica mèdica a tots els nivells. En primer lloc, l'escassa educació afectiva es combina amb una alarmanant opacitat entorn l'avortament per part de l'Estat: no es fa conèixer la llei, no s'informa on es pot realitzar, no es donen a conèixer els protocols d'atenció (si és que n'hi ha), no s'estudia a les facultats de medicina, etc. Es deixa a la dona en una situació de desinformació i desemparament enfront una situació d'embaràs no desitjat.

b) La impossibilitat de realitzar-lo a la pública

Que només un 3% de les intervencions d'avortament es realitzin a la Sanitat pública es degut a 3 factors. En primer lloc existeix l'objecció de consciència de molts metges que per motius "religiosos" decideixen no practicar aquest tipus d'intervencions. En segon lloc, molts metges no practiquen avortaments al·legant objecció de consciència però en realitat traient-se de sobre una intervenció que serà en molts casos realitzada sota el 3er supòsit, per tant, quasi segur il·legal, doncs la pacient segurament està mentint quan diu que està afectada psico-

lògicament. La pròpia llei és per tant font del segon tipus d' "objecció de consciència". Finalment, no es realitzen avortaments a la pública perquè el sistema sanitari no s'encarrega de que si bé un metge pot ser objector no ho siguin tots els d'un mateix hospital. El SNS no crea en absolut les condicions legals, de personal o de recursos perquè l'avortament sigui una pràctica tant normalitzada com les altres. El fet de que els avortaments no es realitzin a la pública segueix contribuint a la invisibilització i a la construcció del tabú entorn l'avortament.

-Restriccions econòmiques

L'avortament, a causa del que acabem d'exposar, s'acaba realitzant en centres privats i té un cost que ronda aproximadament els 300€. Aquesta xifra genera una desigualtat de classe en quant a l'accés a la pràctica mèdica ja que si bé per alguna aquesta xifra és insignificant per una altra pot suposar la meitat del seu sou. La privatització de l'avortament genera també menys autonomia personal a la dona.

Existeix una subvenció, que prové d'una dotació pública, però gestionada per una ONG anomenada Salut i Família. Considerem que aquest ajut, a causa del procés que exigeix passar a la dona per a poder cobrar-lo (entrevista que vulnera el dret a la intimitat, no publicació dels criteris d'adjudicació de les subvencions, derivació des de SiF a la clínica que elles estimen), lluny de facilitar l'accés a l'avortament afegeix sofriment, desinformació i desemparament a la persona que hi accedeix.

-Restriccions simbòliques

La presència de les diferents formes de restricció que hem explicat fins el moment són representacions més o menys formals de la realitat. L'àmbit del simbòlic, no obstant, es mou en els terrenys de la informalitat i la tradició, que com sabem per experiència poden tenir igual o més poder que la norma escrita. La repressió sexual, que castra el plaer de la dona i que assumeix la maternitat com una fi obligatòria i la imposició de l'heterosexualitat, passant per a la dependència emocional de la dona causada pel seu rol de gènere basat en la vulnerabilitat i la passivitat, o finalment la construcció social d'un tabú al voltant de l'avortament suposen potents impediments i pressions que restringeixen i coaccionen la llibertat de les dones sobre no sols el seu propi cos sinó sobre la seva pròpia vida.

-Restricció respecte la minoria d'edat

Entenem que les noies menors d'edat, i recuperant la definició de Sau que considera al patriarcat no sols l'exercici d'opressió sobre les dones sinó també dels fills i filles, sofreixen encara més una impossibilitat de gestió del seu propi cos. Així, la interrupció voluntària de l'embaràs es regeix per l'establert amb caràcter general sobre la majoria d'edat (Reial decret Llei 33/1978 sobre majoria d'edat) i

per les disposicions especials d'aplicació. Per tant, tret que la menor estigui emancipada per matrimoni o per concessió judicial, fins a la majoria d'edat (18 anys) no podrà recórrer a la Interrupció Voluntària de l'Embaràs sense permís dels seus pares o tutors (Llei Orgànica 9/1985 de Reforma de l'Avortament).

Conclusions i REIVINDICACIONS

L'avortament és doncs un acte que s'oposa frontalment al patriarcat, doncs vulnera tot el conjunt de mecanismes que el sistema posseeix per a seguir-se mantenint. Per tant considerem que empoderar-nos d'arguments antipatriarcal, lluny de ser un retrocés en el discurs, proporciona arguments més sòlids en la lluita per l'avortament lliure i gratuït.

Proposem:

- La despenalització de l'avortament
- Aplicació del reconeixement de la menor madura
- Inexistència de terminis
- Realització dels avortaments en el sistema sanitari públic
- Normalització de la pràctica en la disciplina mèdica
- Educació sexual enfocada a l'autogestió del propi cos i al plaer i no heteronormativa
- Financiació dels anticonceptius per part del sistema sanitari públic
- Replantejament del rol del PASSIR en l'atenció primària: aposta per una autogestió amb una perspectiva interdisciplinària basada en el treball cap a una autogestió dels cossos

---

[1][1] [Sau, Victòria; Diccionario Ideológico Feminista, Vol II, 2001](#)

[2][2] [Sau \(2001\)](#)

Aspectes de biologia i bioètica en el debat de l'avortament.

Gloria Marín Sánchez, Assembla de Dones d'Elx. Llicenciada en Biologia.

Introducció

En la primera meitat dels 80 vaig participar en el debat de l'avortament, no obstant això fa uns mesos, quan vaig començar a preparar aquest tema, no trobava en la meua memòria molts arguments que em serviren, més enllà dels coneixements de biologia. El camí que he seguit per a preparar el tema, sens dubte afecta al resultat, a què he tractat i què he deixat sense tractar. Vaig començar per explorar Internet, i vaig trobar que quasi totes les referències a ciència, biologia o bioètica procedien de sectors antielecció, els autodenominats “provida”. Això ha marcat la meua decisió pel que fa a l'enfocament d'aquest tema.

He fet una primera revisió dels debats sobre l'avortament a l'estat espanyol, Gran Bretanya i Estats Units, i una mica d'altres llocs. A partir d'ací he fet una selecció dels temes més importants o més repetits. D'entre aquests, alguns m'han semblat senzills, només calia redactar els nostres arguments amb llenguatge científic. En altres he pres d'alguna manera una postura provisional, almenys per a decidir per quin camí aprofundir. En uns altres no tinc ni idea i espere que entre totes avançarem. En qualsevol cas, la bioètica em sembla un tema, que encara que no siga el que triaríem per al debat, tampoc hem d'eludir-lo. La ciència no és el nostre terreny, la iniciativa de ficar la ciència en aquest tema sol venir dels grups antielecció, i ens convé refrescar i actualitzar alguns coneixements per a desmuntar les seues mentides.

Una qüestió prèvia: pot haver-hi conclusions científiques en ètica? I en relació amb això: Quin paper té per al nostre debat el coneixement científic? La meua opinió, que no és qualificada perquè no tinc una formació acadèmica en ètica, és que dels coneixements científics no es poden extraure conclusions ètiques, atès que són terrenys distints. Per tant, com anem a veure, de les mateixes dades extraïem conclusions diferents, això sí, més o menys raonables o racionals.

Un tema que no podem deixar sense revisar és què és ciència i què és el coneixement científic, què distingeix la ciència d'altre coneixement. Aquest és un assumpte sobre el qual s'han escrit milers de llibres. Però hi ha una característica que qualsevol acceptaria i que és rellevant per al tema que ens interessa: la possibilitat de refutació, de canviar una interpretació per una altra millor. Hi ha possibilitat, i en principi acabarà passant, que una interpretació millor que les donades s'impose, fins i tot si la concepció vigent està molt arrelada. L'exemple més clàssic és el de la posició de la Terra a l'Univers: malgrat totes les oposicions, incloses la de l'Església i la seua Inquisició, es va passar de creure que la Terra estava al centre de l'Univers, a pensar que gira al voltant del Sol. Per això

la ciència és d'alguna manera acumulativa. Si el debat de l'avortament fora un debat científic, podríem confiar en avanços definitius.

No obstant això, de la informació biomèdica que anem a veure, hi ha molt poc desacord científic. Parlar de ciència ens serveix algunes vegades per a refutar les seues dades científiques, però sobretot ens serveix per a desemascarar els salts en el buit de les seues conclusions.

Part I: L'avortament no és un infanticidi.

No sé com ho feu vosaltres. Jo, quan faig una recerca per Internet sobre avortament, reconec a primera vista els resultats que són antielecció perquè sempre diuen “el xiquet”, independentment de l'etapa d'embaràs en la qual es trobe el fetus. Quan a més llig el que diuen, veig que la seua argumentació contra l'avortament parteix de l'afirmació no científica que el fetus i, fins i tot l'embrió, és una persona. L'imaginari que acompanya aquest nucli argumental varia: víctimes innocents, holocaust, la dona que abandona al seu fill -la més antinatural de les dones- és millor que la que l'ha assassinat quan estava indefens en el ventre, etc. Per si tota aquesta xerrameca no és suficient per a commoure'ns, l'acompanyen amb imatges. Però hi ha espais en els quals per a entrar-hi cal vestir-se amb l'etiqueta de la ciència. I se la posen. Per això en aquesta primera part repassaré els arguments antielecció per defensar que l'embrió o el fetus és una persona. I ho vaig a fer seguint el recorregut d'etapes fins al naixement. Espere que això ens aportarà també una base per a poder opinar raonadament sobre els diferents terminis per a l'avortament.

El meu enfocament té una autolimitació clara: he deixat de costat l'assumpte de la potència, allò que el fetus pot arribar a ser. Vaig a tractar d'allò que és.

Zigot

Totes les cèl·lules vives tenen vida... cel·lular. El zigot.

Començaré pel principi. La vida és un continuu. Per tant no pot començar ara. La vida va sorgir per evolució fa milers de milions d'anys i no pot originar-se un ésser viu d'alguna cosa que no siga un altre ésser viu. L'espècie humana, com quasi tots els animals, es reproduïx mitjançant un cicle: els individus humans produeixen gàmetes: òvuls i espermatozoides, els quals en fecundar-se originen una cèl·lula ou o zigot. El zigot, després de mesos de divisions i diferenciacions cel·lulars, si tot està correcte i en un ambient adequat, podrà originar un ésser humà.

Com sabem, per què es forme un ésser humà calen els gàmetes: òvuls i espermatozoides. Aquests són cèl·lules vives les quals en unir-se per la fecundació formen el zigot. El zigot o cèl·lula ou, segueix sent una cèl·lula microscòpica, però

es diferencia dels òvuls i dels espermatozoides perquè té un conjunt de gens humans complet. Té vida? Per descomptat. Igualment un cigró té vida: si el bullim i després el plantem, no germinarà, l'hem matat. Però el cigró té vida cel·lular, exactament el mateix tipus de vida que els gàmetes o qualsevol cèl·lula del cos. Dins d'una cèl·lula o un grup de cèl·lules semblants només pot haver-hi unes funcions molt senzilles: reaccions químiques, pas de membrana, processos molt diferents a la vida humana. Aquesta exigeix un cos amb molts òrgans ben coordinats entre si, i per descomptat un cervell. Potser els "provida" defensen que tota vida té dret a continuar vivint. ¿Tota? ¿També els bacteris i els enciams?

No obstant això, sectors antielecció defensen que l'embrió "és una persona perquè té els gens d'una persona". El conjunt de gens humans és una condició necessària, però evidentment no suficient per a ser un individu humà. Es poden traure els gens, passar-los a altra cèl·lula,... Entre una cèl·lula amb una col·lecció de gens humans i un individu de l'espècie humana hi ha un procés llarg i molt complex, gran part del qual només es pot fer, ara per ara, amb el suport vital d'una dona.

Per altra banda, si es mantinguera aquesta argumentació, dues persones bessones serien en realitat una persona: tenen la mateixa combinació de gens, en aquest cas no tan única. I si després de la fecundació eren una persona, com han arribat a ser dues? Veiem que per moltes semblances que tinguen, per a dir que són dues persones ens basem en coses com que cadascuna respira o pensa per si mateixa, no en els gens que tenen.

Dins de les lamentacions dels grups antielecció, sol aparèixer que cada zigot presenta una combinació de gens única, si s'elimina no existirà una persona amb aquesta combinació de gens. És cert que amb cada parell òvul-espermatozoide que no siguen emprats per a tenir descendència, també s'estan perdent possibles combinacions úniques. Conseqüència lògica d'aquesta postura: la màxima reproducció. Perquè, si no es pot eliminar el producte de la concepció, com es poden eliminar els òvuls i espermatozoides que, amb només unir-se, formarien nous tresors de combinacions de gens? Això sí, hem de dir que el Papa és conseqüent en aquest sentit: acaba de pronunciar-se, una vegada més, contra la anticoncepció. Però si es tracta, com sempre, de "tenir tots els fills que Déu ens done" i no anar contra les fins del matrimoni, no cal que fiquen els gens per enmig.

Els antielecció solen parlar de la concepció. En realitat no està clar què volen dir amb la concepció, però sembla ser un fet instantani -que potser es correspondria a la fecundació- pel qual es passa del no-res a la categoria de persona. Però la fecundació no és en absolut un fet instantani, és un procés amb diverses etapes. Seria bo que ens explicaren en quina d'elles es constitueix la persona, perquè així puguem conèixer les seues raons. No obstant això, el significat habitual de concepció és: "començament de l'embaràs". Mèdicament es considera que l'embaràs comença quan el resultat de la fecundació s'adhereix a la paret de l'úter i té èxit en la formació de la placenta. Mentre que la cèl·lula ou i els seus descendents són relativament independents, no han interaccionat amb la dona i per tant no hi ha embaràs, no tenen possibilitat de vida més enllà de dos o tres dies.

Embrió de 7 setmanes d'embaràs

Ja pots veure el teu fill ... encara que sembla un fardatxo. L'embrió.

Això del fardatxo no és tan exagerat: durant dècades es va mantenir la teoria, basada en l'observació d'embrions, que en el desenvolupament embrionari anem passant per les mateixes etapes que en l'evolució: peix, rèptil,... I és que durant el primer trimestre, l'embrió no té forma humana.

Durant l'etapa d'embrió es destaca un fet que, entre d'altres, es pot utilitzar per a produir impacte emocional: el batec cardíac.

Evidentment l'embrió té batec cardíac, com qualsevol animal que tinga més d'uns mil·límetres. Aquest fet no fa de l'embrió una persona, però és utilitzat en la lluita emocional: batega el cor, doncs està viu -correc-te-, doncs és una persona -fals.

Fetus de 18 setmanes. Fragment d'ecografia.

Però si sembla un xiquet!. El fetus

En el segon trimestre el fetus té "forma humana". Per a negar el dret a decidir de les dones, es posa l'èmfasi en allò que el fetus ja té o ja fa, i s'amaga el que no té o no fa, quan això és essencial per a saber de què es tracta. Que tinga òrgans amb forma humana no vol dir que aquests òrgans, amb forma humana, tinguen una estructura i un funcionament també humans. Un exemple és el cervell: des de que es forma com un tub eixamplat fins que es formen totes les parts i es connecten, hi ha un camí molt llarg.

A més d'allò que el fetus *ja té*, es destaca *el que ja fa*, sovint sense precisar de quin moment de l'embaràs es tracta: parpelleja (fins a les 28 setmanes les parpelles romanen tancades), es xucla el dit, ... i s'oculta que fins avançat el tercer trimestre no té les connexions nervioses les quals li permetran el moviment voluntari o les sensacions i per tant només hi ha una semblança aparent externa amb el que és donar puntades o xuclar-se el dit: experiències humanes amb desig, satisfacció, plaer, dolor,...

A partir d'aquesta "informació" o desinformació, es trau la conclusió d'il·legalitzar l'avortament, cosa que, fins i tot si fora certa la informació, no es justifica. El que fan és "humanitzar" el fetus, dotar-lo de característiques que també tenen les persones per a fer repulsiva la idea de l'avortament, sense que es justifique per què parpellejar o moure les cames fan a alguna cosa pròpiament humà.

Si no podem eliminar el dret a l'avortament, ... almenys baixem el termini.

A Gran Bretanya, aquesta ha estat l'estratègia utilitzada recentment per la dreta. Els sectors anti-elecció es van agrupar per aconseguir del Parlament la retallada del termini de 24 a 20 setmanes. Els arguments: que el fetus pot sentir dolor i que, amb les noves tecnologies, els fetus actualment són viables amb menys setmanes. El Parlament britànic va rebre diversos informes i al juliol de 2008 va rebutjar la retallada del termini. També en EUA s'exigeixen retallades dels terminis.

Sent dolor el fetus?

He trobat dos grans enfocaments en les respostes:

- *El psicològic-antropològic.* Es planteja l'experiència del dolor, generalment com una experiència complexa que un fetus no pot tenir. També es qüestiona la possibilitat de saber si altre ésser el qual no ens ho pot comunicar, sent dolor. Li trobe dificultats a aquest enfocament: això al·leguen els defensors de la Festa Nacional, i no obstant això no em cap el dubte que el toro pateix.

- *El neurobiològic.* Expertes i experts en el desenvolupament del sistema nerviós han presentat informes segons els quals fins a la setmana 26 no estan desenvolupades les connexions cerebrals que permeten sentir dolor. Per tant, no sabem si després ho sent, però si sabem que abans no té amb què sentir-lo, com no siga amb l'ànima immaterial. Les sensacions es localitzen en zones determinades de l'escorça cerebral. Per a sentir fan falta les terminacions sensibles i tot un seguit de connexions que van des d'elles a l'escorça. No té cap base afirmar que el fetus de menys de 26 setmanes sent el dolor, la música, o la veu.

És possible que en algun moment entre la setmana 26 i la 37, període en el qual ja es considera madur el fetus, comence a tenir sensibilitat al dolor. No obstant, d'això no es dedueix que "tinga dret a la vida". Entre els diferents corrents de drets "de la vida" o "protecció de la vida", m'ha semblat la més convincent la que estableix una escala de protecció, des de la vida insensible -plantes, microbis- a la més sensible. Postura que ens permet desfer-nos de les mosques, i també matar vaques per a alimentar-nos d'elles, però sense fer-les patir innecessàriament. En cas que hi haja possibilitat raonable que patesquin dolor, és una decisió mèdica i no legal, utilitzar anestèsia per al fetus.

És cert que els fetus són viables cada vegada més prompte?

Aquesta afirmació, que pot semblar lògica, no ha estat confirmada pels estudis. A Gran Bretanya s'ha fet un gran estudi, anomenat Epicure2: s'han seguit totes les xiquetes i xiquets extremadament prematurs nascuts en una regió d'Anglaterra fins els 6 anys. S'ha valorat més enllà de si naixen amb senyals de vida o si arriben a eixir de l'hospital: s'observa si segueixen vivint anys després i en quines condicions. I no hi ha senyals que haja augmentat la viabilitat en fetus de

menys 24 setmanes. A més a més, la immensa majoria dels qui sobreviuen ho fan amb greus seqüeles. I no estem parlant de “deixar-los viure” sinó, en moltes ocasions, d'una gran agressivitat terapèutica per a assolir que visquin.

Part II. Qüestions.

Hi ha qüestions que la informació biològica o d'altre tipus no és suficient per a contestar. Plantege les que m'han semblat fonamentals, i m'atrevisc a proposar-ne unes respostes provisionals per a obrir el debat.

Què és una persona, un ésser humà?

Realment no és una pregunta amb la que ens trobem còmodes, però no tenim per què evitar-la. Nosaltres estem segures que els embrions i els fetus no són persones. Som tan defensores dels drets humans, del dret de les persones a viure una vida digna com qualsevol, i si defensem el dret a l'avortament és perquè estem segures que no consisteix que una persona mata a una altra.

El concepte de persona varia d'una societat a una altra. Un dels factors que influeixen en la definició social de què es una persona és la mortalitat infantil. Les societats amb alta mortalitat infantil solen tardar més temps a reconèixer al noutat com persona. Encara tenim una possible relíquia en el Codi Civil espanyol actual, que afirma: “Art. 30. Para los efectos civiles, sólo se reputará nacido el feto que tuviere figura humana y viviere veinticuatro horas enteramente desprendido del seno materno.”. No obstant això, en la nostra realitat social, amb una mortalitat infantil molt baixa, s'accepta com persona el nadó (i en senyal d'això se li comença a cridar amb un nom propi, ja no cal esperar al bateig).

Però, en l'evolució, des dels gàmetes no mereixedors de protecció fins a la xiqueta amb drets humans, quines són les fronteres i per què? quina d'aquestes fites anem a considerar que suposa el pas a persona?: fecundació, implantació, organització cerebral, sensibilitat, viabilitat, naixement,...

Un argument molt utilitzat contra el dret de les dones a decidir és que, ja que al final és una persona, és indubtable que ha de ser una persona des del començament: la frontera ha de ser la fecundació. Com hem vist els arguments per defensar aquesta posició són prou febles. Pel contrari, crec que tenim arguments per a mantenir que el naixement és la frontera decisiva. Des del punt de vista biològic el naixement suposa un canvi radical en quasi tot el cos: el nadó comença a respirar pels pulmons, amb la qual cosa canvia també la circulació en el cor, comença a alimentar-se per l'aparell digestiu, per la boca. Tot això deixant de costat la part relacional: comença a rebre estímuls del medi i a emetre'ls en forma de plor. En canvi el fetus no fa gens d'això, respira i s'alimenta a través de la sang materna. Aquest canvi fonamental en el funcionament té una conseqüència social que em sembla que té implicacions ètiques. Tallar el cordó umbilical permet "desconnectar el violinista", expressió que fa referència a una metàfora proelecció de Judith Jarvis Thomson, qui, en el marc del liberalisme nord-americà,

planteja el cas hipotètic que una dona es desperta connectada a un brillant violinista. Durant 9 mesos, ha d'estar unida a ell. Si es desconnecta, el violinista mor. Jarvis planteja que des dels principis jurídics del seu país, no se pot obligar a la dona a mantenir la connexió. Això també és vàlid en l'estat espanyol: no ens poden obligar ni tan sols a donar sang. Tampoc a donar suport vital a un fetus.

En una societat que es responsabilitzara dels seus nous membres des del seu naixement, que no és en absolut el cas, un nadó podria passar després del naixement a ser atès per la societat, que ja el pot alimentar, calfar, netejar. En canvi, mentre està en l'úter i es nodreix per la placenta, hi ha relacions biològiques, no relacions socials. El naixement, viure separada de la mare, defineix a la persona.

Ha de tenir alguna protecció el producte de la fecundació? Per quines raons?

Segons la sentència del Tribunal Constitucional de 1985, el/la que va nàixer, el *nasciturus*, té protecció. Evidentment aquesta sentència ens informa més de quina era la correlació de forces en el Constitucional en aquell moment, que de per quines raons s'ha de protegir al fetus i, si escau, a l'embrió.

Pot ser per raons emocionals i no racionals, em sembla difícil de sostenir una posició que no done cap valor al fetus justament fins al moment del naixement.

Per a enfocar la protecció del fetus pel que és, i no pel que pot arribar a ser, he trobat útil els plantejaments de drets animals (pot ser més adequat parlar de protecció que de drets). D'aquestes teories em sembla raonable fer dependre la protecció de la sensibilitat. Segons això es protegeix més un animal que una planta, i més un gos que una mosca. Pot ser que calga matar el gos, però es procurarà fer-lo sense dolor. No sé si és herètic barrejar altres espècies amb possibles futurs éssers humans.

Per acabar

Des d'aquests plantejaments, em sembla que el tema de la sensibilitat i el dolor és important. El fetus amb més desenvolupament cerebral ha de tenir més protecció. No drets humans, no un dret absolut a la vida, però sí un cert valor, a contrapesar amb altres valors. També em sembla important la viabilitat. Si un fetus està madur per a viure per si mateix (altra qüestió és la intervenció mèdica, i qui pot decidir-la) i dur una vida de qualitat acollit per la societat, em resulta difícil parlar d'avortament.

Apunts jurídics sobre l'avortament

1. Dret Internacional

La Conferència Internacional de Població i Desenvolupament convocada per Nacions Unides al Caire el 1994 va incorporar els conceptes de drets sexuals i reproductius de les dones i va declarar que formen part dels drets humans i de l'agenda del desenvolupament global.

Els drets sexuals es basen en l'autonomia de la persona, el respecte del seu cos i de la seva sexualitat, que impliquen la possibilitat d'escollir com, quan i amb qui tenir relacions sexuals, amb independència de la reproducció.

Els drets reproductius es defineixen com el dret a una vida sexual segura i sense riscos; l'autodeterminació de les dones sobre la seva capacitat reproductiva, per poder decidir de manera lliure i informada quan i quants fills volen tenir, i el dret a mètodes anticonceptius segurs i eficaços.

A la IV Conferència Mundial de les Dones a Beijing es van reafirmar els acords del Caire i es va avançar en la definició dels drets sexuals i reproductius: "Els drets humans de les dones inclouen el seu dret a exercir el control i decidir lliure i responsablement sobre les qüestions relatives a la seva sexualitat, inclosa la seva salut sexual i reproductiva, lliures de coacció, discriminació i violència".

El Consell d'Europa ha afirmat en la Declaració 167/08 de 16 d'abril el dret de les dones al respecte a la seva integritat física i a la lliure disposició del seu cos, i convida els estats membres a despenalitzar l'avortament en terminis de gestació raonables, i a garantir el dret efectiu de les dones a accedir a un avortament legal i sense riscos.

2. Situació a Europa

A la major part dels països d'Europa, l'avortament es regula per mitjà d'una llei de terminis o un mètode mixt de terminis i indicacions. Els sistemes de terminis estableixen un temps durant el qual la voluntat de la dona és la única condició per avortar, i els sistemes d'indicacions regulen determinades situacions en les quals la interrupció de l'embaràs es considera lícita (risc per a la salut de la mare, malformacions del fetus, causes socioeconòmiques, etc.).

En 36 dels 47 estats que formen el Consell d'Europa les dones poden anar a una clínica a avortar sense donar cap justificació durant els primers mesos d'embaràs.

A França, Àustria, Bulgària, Dinamarca, Eslovàquia, Estònia, Grècia, Hongria, Finlàndia, Letònia, Lituània i República Txeca, les dones poden avortar lliurement durant les 12 primeres setmanes i a Alemanya, Bèlgica i Romania el termini són 14 setmanes.

A Itàlia el termini són 90 dies i a Portugal les 10 primeres setmanes d'embaràs.

Les lleis de terminis més flexibles són les de Suècia, que permet avortar lliurement les primeres 18 setmanes i la d'Holanda, durant les 24 primeres setmanes.

Hi ha un grup de països europeus que tenen un termini per l'avortament lliure, però que permeten avortar sense límit temporal en el supòsit de malformació del fetus o risc per a la salut de la mare, com França, Itàlia, Àustria, Bèlgica i Dinamarca.

A la resta de països amb avortament lliure durant les primeres setmanes (Alemanya, Bulgària, Eslovàquia, Estònia, Grècia, Hongria, Letònia, Lituània, República Txeca i Romania, Gal·les, Escòcia, Anglaterra i Finlàndia) es permet l'avortament durant les primeres 24 setmanes amb indicacions de malformació del fetus o perill per a la mare.

També en alguns països està permès l'avortament per motius socioeconòmics, com a Escòcia, Gal·les i Anglaterra i Luxemburg.

A Malta i a Andorra, l'avortament està prohibit.

A Irlanda i Irlanda del Nord es permet només si la vida de la mare corre un risc greu.

A Polònia es permet l'avortament en les 12 primeres setmanes en cas d'incest, violació i malformació del fetus. En cas de risc per a la mare no hi ha límit.

3. Situació a l'Estat espanyol

L'avortament no és un dret reconegut a l'Estat espanyol. De fet, l'avortament és un delictes, despenalitzat només en tres supòsits:

1. Quan sigui necessari per a evitar un greu perill per a la vida o la salut física o psíquica de l'embarassada (sense terminis).
2. Que l'embaràs sigui conseqüència d'una violació i l'avortament es practiqui dins de les 12 primeres setmanes de gestació.
3. Que es presumeixi que el fetus naixerà amb greus tares físiques o psíquiques, sempre que l'avortament es practiqui dins de les 22 primeres setmanes de gestació.

La decisió de la dona d'interrompre l'embaràs està sotmesa a la intervenció de terceres persones. Les dones no tenim llibertat per a decidir, són els metges els qui decideixen si la dona és dins d'alguna de les indicacions legals.

4. Diferències entre llei penal i llei civil

Les lleis penals són el conjunt de normes jurídiques que fixen el poder coactiu i sancionador de l'Estat, aplicant una pena a uns fets determinats per la llei. La llei penal defensa béns i interessos públics i té una funció sancionadora.

En canvi, les lleis civils defensen els interessos de les persones, defineixen, regulen i garanteixen drets.

Regular l'avortament per una llei civil significa reconèixer i garantir drets sexuals i reproductius a les dones.

Despenalitzar l'avortament suposa treure'l del Codi Penal, de tal manera que, en cap cas, una dona sigui castigada per practicar una interrupció voluntària d'embaràs.

Reflexions jurídiques sobre l'avortament

Marisa Fernández. Advocada. Dones Juristes

I.- Ciutadania sexual

Quan parlem d'avortament i Dret estem parlant de quelcom més important que les normes jurídiques que recullen la interrupció de l'embaràs; estem parlant de com el Dret regula el cos femení; de quina manera el Dret construeix la dona i la relació entre sexes, i, en últim terme com concep la ciutadania sexual. El dret a l'avortament és central en la construcció democràtica d'una societat; és la frontera del dret a decidir de les dones, és un dret imprescindible per aconseguir que les dones formin part del pacte constitutiu i abastin la categoria de ciutadanes. Tot i que els conflictes jurídics sobre l'avortament es presenten com conflictes ètics sobre l'origen de la vida humana, són conflictes sobre la legitimitat dels sistemes democràtics i sobre la discriminació i subordinació social i sexual de les dones.

II.- Breus apunts de dret històric

La pràctica totalitat de legislacions del món continua limitant la llibertat de les dones, per mitjà dels sistemes coneguts com de terminis o d'indicacions, però si fem una mirada al Dret històric, veurem com l'avortament no sempre ni en totes les cultures ha estat considerat com un delictes.

Les antigues civilitzacions com Índia, Xina, Pèrsia i Assíria no penalitzaven l'avortament.

El Codi d'Hammurabi, que és la primera codificació legal que es coneix (segle XVIII aC) no castigava les dones que interrompien el seu embaràs i contemplava la reparació econòmica a les dones lliures en casos d'avortament provocats violentament.

A Egipte es permetia l'avortament però es castigava severament l'infanticidi.

A l'antiga Grècia, Aristòtil el recomanava per a limitar les dimensions de la família per mitjà de l'avortament.

A l'antiga Roma republicana, l'avortament no estava castigat, perquè el fetus era considerat com una *portio mulieris*, i la dona podia disposar d'ell com del seu propi cos. A la cultura romana l'avortament no es va començar a penalitzar fins l'època imperial, però únicament el de les dones casades, i en tant que constituïa una ofensa al marit.

Posteriorment, sota la influència del cristianisme es va començar a castigar l'avortament als països de cultura occidental. La consideració del fetus com a ser humà i criatura de Déu, identificava al concebut amb la persona nascuda, per la qual cosa l'avortament s'assimilava a l'homicidi.

El Dret medieval es va atènyer a la distinció agustiniana de *fetus animatus* o *inanimatus*. El *fetus animatus* és el que posseïa ànima racional i es suposava que l'animació començava quan l'embrió tenia forma humana. Com que les dificultats de concreció eren clares, l'Església va tancar el problema fixant un topall de 40 dies pel barons i 80 per les femelles, a partir del moment de la concepció. La distinció va ser vigent fins l'any 1869, data en la qual el Papa Pius IX va imposar la tesi de l'animació immediata, és a dir, des del moment de la concepció. En el Dret medieval només es considerava homicidi l'avortament d'un *fetus animatus*.

Aquesta concepció va perviure fins l'etapa del moviment reformista de la il·lustració i la codificació, en la qual es van imposar les teories laiques i individualistes i es va optar per sancionar l'avortament d'una manera separada i molt més lleu que l'homicidi.

A finals del Segle XIX, es va començar a instaurar la idea que la punició de l'avortament voluntari suposava la subsistència de concepcions religioses ancestrals i atemptatòries al principi de llibertat individual.

Des de la filosofia marxista, l'abolicionisme es fundava en l'oposició al que considerava una política demogràfica burgesa i imperialista, que propugnava l'increment de naixements per abaratir la ma d'obra.

III.- La reproducció, assumpte públic o privat

Una de les qüestions centrals de l'avortament és determinar si la reproducció és un assumpte públic o privat. Les dones hem reclamat el dret a exercir el control i a decidir lliure i responsablement sobre les qüestions relatives a la nostra sexualitat; hem reivindicat que el plaer, les coincidències amoroses i la maternitat siguin qüestions privades i que ens retornin el poder per a decidir o impedir els naixements, que ens ha estat arrabassat pel patriarcat i que s'ha transmès socialment amb la construcció de prejudicis, mites, costums i normes que tenen una força extraordinària.

Tot i això, cal preguntar-nos de quins drets, de quines llibertats estem parlant quan invoquem els drets sexuals i reproductius, i com construïm aquests drets perquè no quedin en meres formulacions lliberals. Hem de dotar de contingut a la llibertat en matèria de reproducció. El sistema polític i jurídic ha configurat el dret a la lliure decisió i el dret a la intimitat com drets individuals emmarcats en els drets civils i polítics. Són drets descontextualitzats, aïllats de la comunitat, que tenen la funció de limitar la intrusió de l'estat a l'esfera privada, i que es formulen en neutre; no fan referència a un subjecte sexual sinó a subjectes autònoms que actuen en condicions d'igualtat. Els paràmetres són individualistes i no tenen en compte la complexitat social, ni la subordinació social de les dones.

El dret a la intimitat o la *privacy*, segons l'expressió anglosaxona, respon a un plantejament propi del liberalisme clàssic, que habilita a la persona titular a rebutjar qualsevol intromissió sobre la seva vida privada, llevat que existeixi el seu consentiment exprés. El dret a la intimitat liberal l'ha centrat a l'àmbit domès-

tic, a l'àmbit privat, al dormitori inaccessible on l'Estat no pot entrar, i deixa fora del control públic un àmbit de relacions humanes essencial per a la dignitat i la identitat de les persones. Per a les dones, moltes vegades la mesura de la intimitat ha estat la mesura de l'opressió, per això des del feminisme hem vist allò personal com polític. L'opció de la intimitat en l'avortament reafirma i recolza la divisió públic/privat, perquè al restringir les intrusions a la intimitat, es prohibeixen els canvis en el control d'aquesta intimitat, en definitiva el que es protegeix és la distribució del poder a l'esfera privada.

Les teories jurídiques a favor de l'avortament el construeixen com un dret de llibertat, front l'autoritat de l'estat i de les esglésies, la qual cosa significa negar a les dones la qüestió del control de la reproducció. El dret a la intimitat no atorga les dones el control de l'accés a la seva sexualitat i fa abstracció de les condicions socials. Conceptes com autonomia reproductiva, dignitat i integritat s'han conduït a paràmetres totalment lliberals.[1] És el món sense intervenció estatal.

El mandat social no qüestiona tant la interrupció de l'embaràs com la lliure decisió de la dona. De fet a gairebé totes les lleis, des de les més conservadores a les més avançades trobem esclatxes per a la interrupció de l'embaràs en determinats supòsits, la normativa de l'estat espanyol n'és un bon exemple. Amb certs requisits quan hi ha perill per a la vida de la mare, malformació del fetus o violació, l'avortament no està penalitzat, però en tot cas la dona no decideix sinó que atorga el seu consentiment. El control continua sent públic.

Com diu MacKinnon[2] mentre que per l'experiència de les dones, sexualitat, reproducció i gènere són inseparables, el debat sobre l'avortament s'ha centrat en separar el control sobre la sexualitat del control sobre la reproducció, i ambdós del gènere. Socialment el cos de la dona no ha estat nostre, perquè les dones no hem pogut controlar ni el seu significat ni el seu destí, i la regulació del dret a l'avortament ha marcat el camí perquè el patriarcat controli les conseqüències reproductives del sexe, és a dir, que les possibilitats d'avortament augmenten les possibilitats de coït. Sigui quina sigui la ideologia política subjacent, tant els detractors com els defensors de l'avortament, l'han argumentat amb termes rigorosament neutres quant al gènere, però el que està en joc és una xarxa de relacions, en les quals les dones tenen un gènere i són desiguals.

Seguint TAMAR PITCH[3] afirmem que el desafiament ètic que s'ha de plantejar és el reconeixement de la dimensió pública de l'avortament voluntari i el reconeixement de la competència moral femenina per a decidir, per sí i per tots en l'àmbit de la reproducció.

IV.- Dret a la vida i estatus jurídic del fetus

El debat sobre l'avortament gira sovint entorn la qüestió de si el fetus és o no una persona amb dret a la vida.

La qüestió és si el dret a la vida és el dret a respectar la vida aliena, és a dir, el dret a no veure's privada injustament de la vida per ningú o si la vida és un concepte més ampli que té en compte totes les dimensions del concepte persona: in-

dividu biològic, físic, ètic, etc. Si posem les persones, les seves aspiracions i capacitats al centre de la vida, hem de tenir en compte elements com la dignitat humana, i la qualitat de la vida.

La vida és un procés continu, en constant evolució, però no és la ciència qui ha de decidir quan comença la vida en sentit social i jurídic. És el Dret qui atorga la qualitat de persona, ni la naturalesa ni la ciència creen l'estatus de persona.

Sobre la definició de persona la ciència no té res a dir, perquè si la competència científica és definir què és la vida, la competència jurídica és establir quan comença la personalitat humana, atès que el Dret és la disciplina que pondera els valors, regula les relacions socials i crea la qualitat de persona.

Una gran part de propostes per a regular l'avortament es basen en la viabilitat fetal, seguint la definició que l'Organització Mundial de la Salut fa de l'avortament com "interrupció de l'embaràs abans de la viabilitat fetal", però aquest paràmetre és tan convencional com un altre, perquè el principi de viabilitat fetal és una qüestió científica i, per tant, sotmesa a contínues revisions, en funció dels avenços científics i tecnològics.

La Sentència del Tribunal Constitucional 53/1985 va considerar que el *nasciturus* no té Dret a la vida, perquè no és una "persona humana", sense perjudici de que se'l qualifiqui com un bé jurídicament protegible. La tutela jurídica al *nasciturus* es deriva de que si bé no és un subjecte, tampoc és un objecte, i conté una potencialitat, una vida humana en formació, però quan existeix una col·lisió d'interessos entre els drets de la dona i la protecció d'una vida humana en formació, aquesta col·lisió s'ha de resoldre a favor de l'elecció de la dona.

El Dret es nodreix de conflictes; el fenomen jurídic primari és, abans que qualsevol altra cosa, un conflicte d'interessos i la llei és un instrument que tracta de resoldre aquests conflictes. L'elecció d'avortar ha de ser de la dona, però no perquè el fetus no sigui una forma de vida, sinó perquè en el conflicte d'interessos ha de prevaldre el dret a decidir de la dona, el dret a decidir que si i el dret a decidir que no ser mare.

S'ha pervertit el debat jurídic i polític, donant més pes als fetus que a les dones. El procés pel qual es reivindica pel fetus la categoria de persona el construeix com a víctima potencial de les dones; és un discurs que ens defineix com aponents i arrogants: les víctimes de les dones són els fetus.

La construcció del fetus com a ser autònom tracta les dones amb total indiferència; l'esborra i la redueix a ser el medi ambient del fetus. Un avortament és una dona que interromp el seu embaràs.

Els avenços científics han fet entrar al fetus en escena. L'impacte visual del desenvolupament del fetus s'està convertint en un element polític per a impedir que les dones posin remei als embarassos no desitjats. De forma perversa, es presenta i visualitza el fetus com algú autònom i aïllat de la dona que el porta al seu si.

Un dels principis rectors del nou Estatut de Catalunya, establert a l'article 41.5 disposa que "Els poders públics en l'àmbit de llurs competències, i en els supò-

sits que estableix la llei, han de vetllar perquè la lliure decisió de la dona sigui determinant en tots els casos que en puguin afectar la dignitat, la integritat i el benestar físic i mental, en particular pel que fa al propi cos i a la seva salut reproductiva i sexual” i aquest principi no pot quedar en una mera declaració formal sinó que estableix un veritable dret subjectiu per a les dones i vincula a tots els sectors públics de Catalunya.

V.- Propostes

El que hem de veure des dels feminismes és quin tipus de regulació jurídica de l'avortament voluntari seria coherent amb el reconeixement del principi de responsabilitat de les dones. En principi s'hauria de despenalitzar, desaparèixer del Codi Penal. El Dret Penal té funcions preventives i dissuasòries que no es compleixen a l'avortament. La penalització és injusta i inútil, i en últim terme sotmet el Dret Penal a una concreta opció moral i l'estat no ha d'assumir cap opció moral front la ciutadania.

Les dones ja hem despenalitzat l'avortament. La llarga història de prohibició i de repressió únicament l'ha convertit en més insegur i més discriminatori. Cada any es practiquen al món més de quaranta milions d'avortaments. Les dones avortem, no en virtut d'un dret conquerit o concedit sinó en virtut d'un poder generatiu, tot i que el dret no el reconegui. Les dones som subjectes plenament morals i se'ns ha de confiar la tutela de la vida. L'opció de continuar o no amb l'embaràs s'ha de deixar a la consciència i responsabilitat de cada dona.

Hauríem de centrar la discussió jurídica en si cal una llei civil que garanteixi els drets sexuals i reproductius de les dones, amb el Dret a la Salut com a referent, per tal de garantir que les dones puguin recórrer a les estructures sanitàries públiques, i vinculat amb aquest debat, quines matèries han de regular les lleis, en definitiva, si és convenient per a les dones la regulació positiva d'aspectes que pertanyen a la seva intimitat.

[1] [A USA han hagut dues sentències importants, ressenyades per les feministes americanes, que han marcat el debat jurídic posterior i que són un bon reflex de la configuració lliberal del dret a la privacy. En el Cas Roe v. Wade \(1973\), el TS va declarar inconstitucional la normativa que considerava delictes tots els avortaments, llevat aquells amb els que es pretenia salvar la vida de la mare. L'avortament va passar de crim estatal a un dret constitucional. Aquesta resolució va marcar una fita en el dret a la intimitat, però en una sentència posterior, Cas Harris contra Mcrae, \(1981\) el TS va dictaminar que aquest dret a la intimitat no significava que el programa federal sanitari s'hagués d'ocupar dels aspectes mèdics de l'avortament.](#)

[2] [MACKINNON, Catharine A. Hacia una teoria feminista del Estado.](#)

[3] [PITCH, Tamar. Un derecho para dos.](#)

Preguntes dels debats...

El que ve tot seguit no és més que un recull d'algunes de les qüestions sorgides als debats. Molts dels temes que vam parlar apareixen ja en les participacions que acabeu de llegir, i per tant no els repetirem en aquest apartat. No pretenen ser de consens, ni a mode de conclusió.

Al llarg dels tres debats, ens refermem en la centralitat de què som les dones qui decidim, posant en el centre no la determinació de quan comença o acaba una vida, sinó el respecte i la cura per aquesta. Entenem que la qualitat i la dignitat de la vida humana no té a veure amb els còmputos de la ciència respecte la viabilitat del fetus.

Vivim en una societat patriarcal que penalitza la maternitat plena i lliure i que no es fa corresponsable de la cura de les persones.

I el cert és que quan se'ns *castiga* per avortar no es fa per preocupació per la vida, sinó tot al contrari. Un cop les criatures han nascut, el suport comunitari o estatal per a la criança és escàs, i moltes criatures no desitjades o mares amb recursos minsos ho pateixen greument en pròpia carn.

Tampoc volem magnificar el poder de les dones sobre les criatures, que *no són propietat nostra (ni de ningú)*.

Ens diem també que una criatura no estàndard o diferentment capacitada es veu limitada, sobretot, per la incapacitat de la nostra societat per acceptar la diversitat. I davant això, exigim una vida de qualitat per a totes nosaltres i el suport per a què les cuidadores puguin sostenir-la.

L'esforç del moviment feminista, ja des dels anys 80, no se'n va tant en treballar per una llei (al marge de què pugui o no ser necessària), sinó en treballar per la qualitat i la dignitat de la vida i per la responsabilitat col·lectiva sobre la cura de les persones. La nostra tasca no és el possibilisme, és la utopia la que ens fa avançar col·lectivament.

La discussió d'aquests fets a un espai públic molt masculinitzat ens fa témer pel reconeixement de la nostra veu en el procés actual de reformes legals i debats públics.

Tot i que debatem si les dones estem sempre i en tota circumstància plenament capaces per a decidir si volem o no tenir una criatura, si exercim una sexualitat responsable, etc., parlem que, en tot cas, les institucions patriarcal no estan

més capacitades que nosaltres. I que el què cal és una bona educació i una bona salut sexual i reproductiva, i no sancions o penalitzacions.

En aquest sentit, no podem acceptar la restricció del poder de fer i decidir de *to-tes* les dones pel fet que hi pugui haver alguna que actuï de forma irresponsable.

També es comenta que el nostre argumentari ha de tenir present la qüestió dels terminis, en el sentit que, tot i que l'objectiu és la despenalització i que siguem les dones qui decidim, som conscients que no és el mateix avortar a les 10 setmanes o a les 26 setmanes. A vegades potser els nostres discursos donen a entendre que avortar és un acte “indiferent” o que és “igual” avortar en terminis avançats.

Actualment hi ha una percepció errònia molt estesa de què l'avortament és un “problema” o un tema resolt o fàcil de resoldre en la avançada societat del segle XXI, sense consciència de l'enfrontament profund d'aquesta “solució” amb el sistema d'apropiació i dominació patriarcal, que a més afecta altres àmbits (econòmics, socials...).

En el debat jurídic ens sorgeixen preguntes com:

- A més de l'exigència de despenalització, hi ha alguna regulació jurídica coherent amb el dret a decidir?
- Hem de retirar del Dret certes matèries, en les quals l'Estat no ha d'intervenir? Seria el cas de l'avortament? Tindríem prou amb una regulació sanitària i una bona educació sexual i reproductiva -en tant que el dret a l'avortament, a més, s'inclou dins el dret a la salut?
- O bé, com diuen la majoria de dones presents, una llei civil -mai penal- sobre drets sexuals i reproductius -i no només sobre avortament- suposaria un reconeixement dels nostres drets i garantiria la pràctica de l'avortament més enllà dels canvis de color polític dels governs?
- Duem fins al final la lliure decisió de les dones o bé aquesta s'acaba a la setmana 25? (les reflexions anteriors responen a aquesta pregunta, potser?)